Universal Declaration of Human Rights - Kabiyé

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

MCT ALAW 6743 CCY 39A339A ADIADAW

KUBUUZUTU

Yee ditisaa se pomona εyaa se pεwεε kımaŋ wala εsındaa nε pıkɛna wazay poyo kɔyɔ, ditisaa dɔdɔ se peede εjadɛ yɔɔ tɪ-yɔɔ wεʊ, tooyonum nɛ lahɛzɪyɛ palɪyna;

Đunaa se εyʊ wala təm kusuŋ nɛ tu-yəɔ kudəŋ palabına nɛ kıwɛɛkım təyı nɛ pıcɛyıɣ εyaa. Mbʊ pacaɣ se ɛjadɛ ɛlɛɣzı wɛtʊ, ɛyaa wɛɛ pa-tı yəɔ, pəyəɔdʊʊ yem faaa nɛ pıwdı se palı kʊñəŋ taa, səəndʊ ɛɛtasıɣ-wɛ kpaʊ;

Yee wadε kewiyay εkandayıy εyʊ wala yɔɔ camıyɛ kɔyɔ, widiyi pukay εyʊ εnʊ kɛnaʊ kıjɛyʊʊ se εkʊyı kewiyay ŋga kɔ-yɔɔ se kalakı-ı ñaŋ;

Powe camtye se pasma ajeya, akpeeti ne ala taabaltye doo tomtye deu ne puhuuna-ye;

Đinaa se ajɛya kɪgbɛndʊʊ ŋgbɛyɛ paytʊ takayay taa kɛ ɛyaa kpeekpe tası tisuu ɛyʊ wala nɛ ɛ-wazay pɔ-tɔm, nɛ pɔtɔ se abalaa nɛ halaa pɛwɛ kımaŋ wala ana a-ɛsındaa; mbʊ labına nɛ paka ñʊʊ se pekpeetiy samay sınaʊ tʊmıyɛ yɔɔ nɛ pɪsa pɛwɛɛ pa-tı yɔɔ camıyɛ;

Ajeya kıgbedσσ ηgbeye taa ajeya tisaa se alakı ne eyaa kpeekpe ña eyσ wala, ele ρσωεε se ηgbeye edσ-ye nisi;

Yee Eyaa tinge twena limayziye kodomdiye Eyo wala ne E-ti yoo weo tom yoo koyo, pisan ne pala tomiye ndi.

SE: A MCT CCSCS YASYIDA SYBBDY O'GDRABENDO'G AM

KEDENGA KPEEKPE YƏƏ EYԾ WALA TƏM tone tıke ajeya wena kedenga kpeekpe yəə εyo wala təm we a-ñon taa yə a-lımayzıye; ne pısa aceyı a-tı, akuli ηgbeye dıne da-ajeya eyaa ne ajeya leena eyaa ese ne paña eyo wala ne ε-tı yəɔ weo təm.

Hoolay 1

Palʊlʊʊ ɛyaaa nɛ pa-tt yɔɔ wɛʊ kpaagbaa nɛ pɛwɛɛ kımaŋ wala ɛsındaa. Palʊlʊʊ-wɛ nɛ pɔ-lɔŋ nɛ pa-mayzım; mbʊ yekina nɛ pɔsɔɔlı dama se pɛkɛ ɛyaa pa-tuŋgɛ.

Hoolay 2

Paa εyʊ weyi, εkɛ kısɛm, kıkpɛdʊ, kʊhʊlʊm, ñımdʊ, kɛdɛyay, paa ɛkɛ cɔɔcı ŋgʊ kι-taa tʊ, ɛlay sunaa, εpızıy ɛtɔ se kedeŋga kpeekpe vɔɔ εyʊ wala wena pɔyɔɔdı a-tɔm cɪellnɛ yɔ, akɛ dɔdɔ ε-ñına.

Mbσ dədə paa εyσ εlına le, εkε εjadε ndı dıwε dı-tı yəə yə, dıfεyı dı-tı yəə yə dı-taa tσ, yaa dı-poliitikii kε ŋgσ, paapızıy pətə se εyσ wala təm tσπε tıdatayna-ı.

Hoolay 3

Paa ant, ewena wade se eweena wezuu, ewee e-ti voo ne ekandavi e-ti voo.

Hoolay 4

Ptfeyt se nəəyʊ εwεε yomiye taa; εlε padaadʊ-t dədə kʊñəŋ. Pekizi yomiye təm.

Hoolay 5

Ptfeyt se pado nooyo koñon, pekpengest-t, yaa palabt-t mbo ptdamona se pala eyo yo.

Hoolay 6

Paa ant, ewena wade se paa le, paya-t se caa akele.

Hoolay 7

Eyaa kpeekpe wε kımaŋ paytʊ ɛsındaa nɛ pɛwɛɛna wadɛ dɔdɔ se paytʊ ɛkandayı pɔ-yɔɔ kımaŋ. Yee palakı-wɛ nabʊyʊ nɛ pɪfɛyı deu, yaa pudəŋ paytʊ nʊmaʊ ta, pɪwɛɛ dɔdɔ se pakandayı pɔ-yɔɔ kımaŋ.

Hoolay 8

Paa ant, εwena wade se pacay-t təm yaa pomuluu-i faŋŋŋ wala wena paytō ha-t yɔ a-nōmaō taa, ewolo eheyi εjade taa təm hōyaa.

Hoolay 9

Paapızıy pakpa nəəy~~o~~ fann padıy yaa pekezi-i tet~~o~~.

Hoolay 10

Yee pakpa ɛvʊ nɔɔvʊ se ɛlabı nabʊyʊ, ɛwɛna wadɛ se pahʊʊ ɛ-təm fayu nɛ pana; tidey yaa tısıkı.

Hoolay 11

- 1. Εyʊ weyi pakpa-ı nɛ padahʊda ε-təm yɔ, pəcəŋna-ı se εdɛwɛɛkı pʊyʊ; a-aseyde tınaa nɛ ε-yɔɔ kandıyaa pasıŋgıy ε-wayı, pahʊʊ ε-təm fayıı εzı paytʊ pəzʊʊ yɔ, nɛ pana toovonum.
- 2. Paakpay εyō sənə dooo mbō εɛlaba nɛ pɪdaafɛyı paytō taa yə, pō-yəə; yee pō-wayı pōkəma pılıı se εɛlabı mbō yə pıkɛ kıwɛɛkım, nɛ pōpəzōō se pəhə ε-nangbangōō kəyə, paytō kıbındō yəə patıngıy.

Hoolay 12

Ptfevt deu se evo noovo edo e-noo lelo tom taa vem vem.

Hoolay 13

- 1. Paa anı, ewena wade se ewolo paa le, ecay dende e-liu wee yo paa ejade ndı le dı-taa.
- 2. Paa eyo weyi, ewena waqe se ekoyt ejade ndt ewe dt-taa yo, paa ptke e-fitnde, ne ptmay-t dooye le, epist.

Hoolay 14

- 1. Yee palı Eyo nəəyo wayı doli fannı, Ewena wade se eñını koyoo dodoye. Etalı le, padaalə-ı.
- 2. Elε, yee toovonum, εwεεκι nabōyō nε pañınıy-ı se pakpa-ı, εfεyına wadε se εdō kōyōō doli.

Hoolay 15

- 1. Paa εyō weyi, εwɛna wadɛ se εyaa εjadɛ nadıyε se ε-tε.
- 2. Pιfεγι se pekizina nooyo se εdaayaa ε-εjadε se ε-tε yaa εdaa lεγχι tε.

Hoolay 16

- 1. Halıbiya nε abalıbıya, paa pε-tε le, palakı cəəcı ηgʊ, patalıy pe-dede lɛ, pɛwɛna wadɛ se pawalı, pakpay halaa nɛ papısı dısı nɛ sı-tınaa. Pa-wala wɛ kımaŋ halıkpayyɛ dede; abalʊ wɛna wadɛ se ekizi ε-halʊ nɛ εdɔɔnι-ι; halʊ ñɛwɛna wadɛ dɔdɔ se ekizi ε-walʊ nɛ εkʊι ε-yɔɔ.
- 2. Pɛlə nɛ evebu, petisiy se pəsəəlı dama nɛ pʊcə palabı-wɛ halıkpayyɛ sənzı. Pıfɛyı pakpa pa-taa nəəyə nɛ doŋ.
- 3. Mtzay kena samay hoye; kewena wade se samay ne kewiyay pakandayt ko-yoo.

Hoolay 17

- 1. Eyo paa weyi, paa ewe e-deke, paa ewe lalaa hekodaa, ewena wade se eweena ñum.
- 2. Ptfeyt deu se peley nooyō ε-ñtm fannn.

Hoolay 18

Paa anı, εwena wade se elizi ε-limayza faaa, εtiŋ εsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ εsɔɔlaa yɔ. Pʊ-tɔbʊʊ se wade dine diyekina ne εyʊ pizi eyele εsɔ tɔm nʊmaʊ nakʊyʊ ne εtiŋ lɛɛkʊ, εpizi ɛwili ɛsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ εtiŋgiy-kʊ yo kʊ-tɔm lalaa faaa; paa εwɛ e-deke yaa ε nɛ lalaa, εpiziy ɛla pʊ-tʊmiyɛ.

Hoolay 19

Paa εyō weyi, εwɛna wadɛ se εyɔɔdɪ faaa ndʊ ɛmayzıy yɔ; pō-tɔbōʊ se sɔɔndō ɛdaakpa εyō nɔɔyō se εεyɔɔdɪ natōyō nɛ palabɪ-ı nabōyō. Pō-tɔbōʊ dɔdɔ se εyō wɛna wadɛ se ɛkɛdɪ lalaa ndʊ ɛsɪma, ɛnaa yaa ɛnɪwa yɔ.

Hoolay 20

- 1. Paa ant, ewena wade se ewolo kediyzay ne eweena ngbeye.
- 2. Ptfeyt se pakpa noovo ne don se esoo ngbeye nadtye taa.

Hoolay 21

- 1. Paa εyō weyi, εwɛna wadɛ se εdō ε-nɔɔ ε-εjadɛ dɔkōō tōmɪyɛ tɔm taa. Emaymay εριzιγ ɛla lımayza yaa εtιŋna samay lızı εyaa mba se pɔdɔkı εjadɛ yɔ pɔ-yɔɔ.
- 2. Paa ant, ewena wade se ela kewiyay tomtye nadtye.
- 3. Samay səəlim kena kewiyay don tigide. Takayısı dözöö panayna samay səəlim mbö.

Hoolay 22

Paa εyō weyi, εwɛna wadɛ se samay εkandayı ε-yɔɔ. Kandayōō mbō piyekina nɛ εyō wɛɛ ε-tı yɔɔ, εhɛzı ñım nɛ εsɛkuliye pa-ñınōō nōmaō taa.

Hoolay 23

- 1. Paa ant, ewena waqe se ehiy tomtye, tomtye ngt espolaa yo, elabt-qt ne mulum edaawee.
- 2. Evaa kpeekpe wena waqe se, palaki tomiye kodomdiye koyo, pehevi-we kiman, mulum edaawee.
- 3. Εγσ weui εlakı tσmιyε yə, pσmσnaa se pεhεγι-ı camıyε, pıtalı ε nε ε-mızay nε padaala kσῆəŋ samay taa.
- 4. Paa anı, ewena wade se ϵ ne lalaa pad σ ŋgbeye; ϵ -ŋgbeye ekpendı aŋgba leena yɔɔ, aŋgba ana awee doŋ ne akandayı ϵ -yɔɔ.

Hoolay 24

Paa ant, ewena wade se ehezt ne ecalast e-ese, padaaktlt-t nazoo tomtye taa; ewena wade dodo se paa pinay nga, paha-t fenay kodomay, ehezt ne pete peheyt-t ke-liidiya.

Hoolay 25

- 1. Paa anı, εwɛna wadɛ se εwɛɛna ñım nɛ pɪwazı ε nɛ ε-ñımba pe-wezuu cayʊ taa; εzı tɔɔnay, tɔɔla, dʊzʊyɛ nɛ kɔ yɔ. Ewɛna wadɛ se ɛlakı kʊñɔŋ, pɪwɪy-ı, ɛlabi ɛjam, ɛpɪsɪ ɛdanɛ yaa leluu, ɛkpadayaa, pala nabʊyʊ nɛ pasɪna-ι.
- 2. Asəŋ nɛ piya pʊmʊnaa se pasına pıŋŋŋ.

Hoolay 26

- 1. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se pokuli ε-ɛsɛ. Pɪdamʊna se pɛhɛyɪ kɔɔnɔɔ sukuli yɔɔ. Pɪkɛna paa anı kıjɛyʊʊ se ewolo-kʊ. Pʊwɛɛ se lɛytʊ nɛ tʊma kpasʊʊ sukuli pɔtɔyɪ. Pʊpɔzʊʊ dɔdɔ se patʊlı sukuli kɪtɛzʊʊ nɔnɔsɪ paa anı.
- 2. Εyσ woki sukuli se ε-εsε ikuli, pιwazı-ı e-wezuu cayσ taa, pısına-ı nε εña εyσ wala. Kısıyna εyaa nε panıyna dama, pekpeyu dama pa-kıwεεkım, padσσ ηgbεyε. Kısıyna dədə ajɛya kıgbɛndσσ ηgbɛyε tσma wena añınıy lanhɛzıyε yə.
- 3. Piya ñımba wena wade se palızı sukuli ngo pəsəəla se pepiya iwobi-ko yə.

Hoolay 27

- 1. Paa anı, εwena wade se εdō noo faaa ε-εjade sonzı tom taa ne mbō pılıy pı-taa yo, pıwazı-ı.
- 2. Paa ant εwena wade se ekandayt mbσ elaba ne ε-htde see yɔ pσ-yɔɔ.

Hoolay 28

Paa ant, ewena wade se eñay pana ne yedeyedeto edaawe ejade yoo, ezt poyoodoo kedenga kpeekpe yoo eyo wala tom takayay taa yo.

Hoolay 29

- 1. Paa anı, etdi esu se ewe samay nga ka-taa feee ne pikediyna-ı və, etəə-ke kımıye.
- 2. Paa εyʊ weyi, ediyzina se ε-wala ñunʊʊ nʊmaʊ nɛ ε-tı yɔɔ wɛʊ leleŋ nıʊ pa-taa lɛ, kamay wɛɛ; pɪfɛyı se εcɛzı-kɛ; paytʊ dʊna-kɛ. Mbʊ yekina nɛ εyaa ñaŋ dama wala; mbʊ hayna mʊmaʊ dɔdɔ se demookrasii samay taa εyaa ınuna dama.
- 3. Eyō nɔɔyō eɛptzty etɔ se eñaŋ wala ana nɛ pōdɔdɔ ezt ajeva kɪgbɛndʊō ngbeye sɔɔlʊō yɔ.

Hoolay 30

Kedenga kpeekpe yoo εyō wala tom tōnɛ, tı-taa tō kpayı kpayı. Eyō nooyō fɛyı εtoŋ se hoolōō kōnɛ, yaa ŋgō yo, kōtoŋna se padaaña wala naayɛ ɛjadɛ dunɛ,yaa ndı yo dı-taa.